

BUITEN

22^E JAARGANG N^O. 8.

ZATERDAG 25 FEBRUARI 1928.

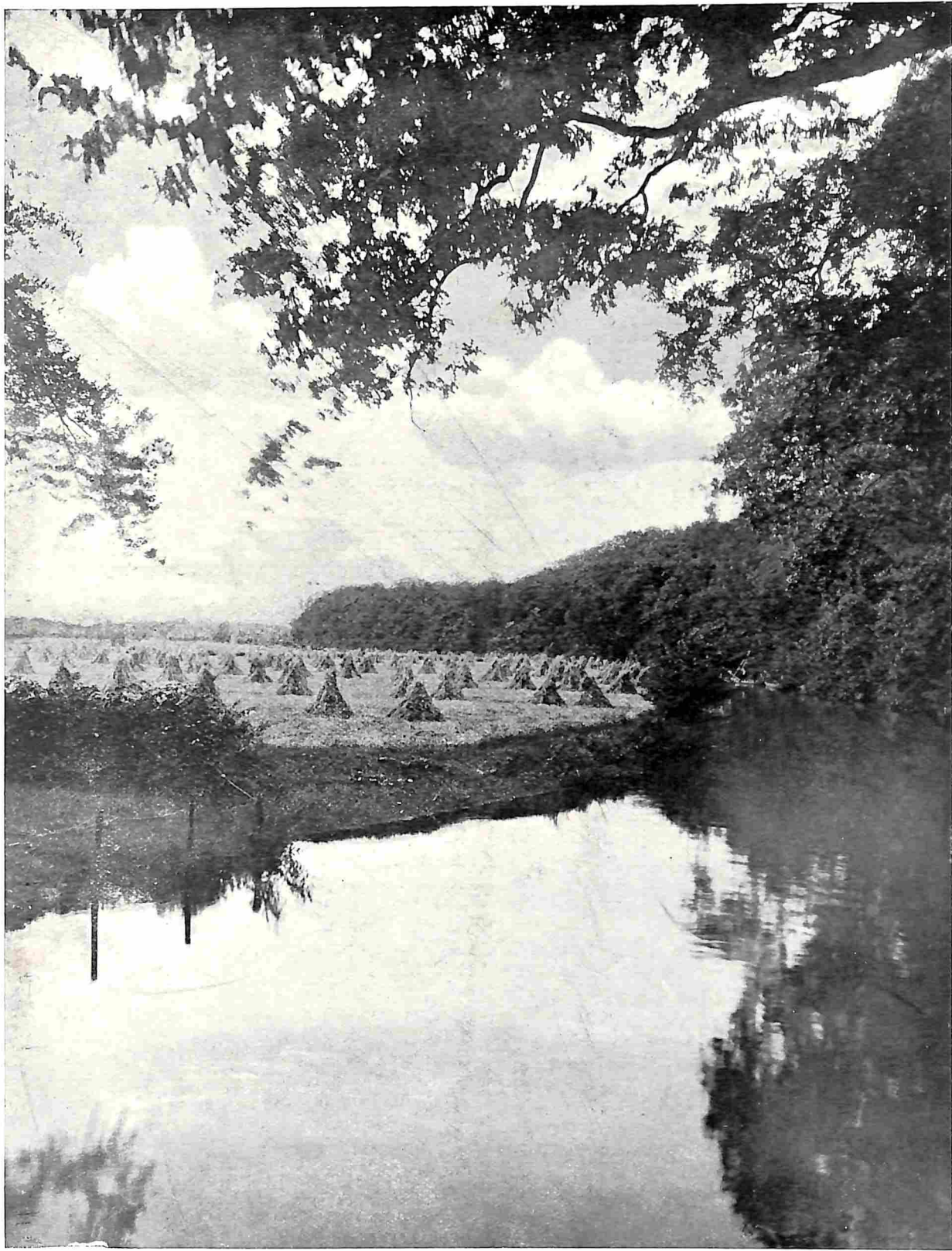

Foto C. Steenbergh.

DE LUNTERSCHÉ BEEK NABIJ HET BOSCH VAN HEILIGEBERG.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE STRAAT VAN DE FLUITSPEELSTER, DOOR H. DE VERE STACPOOLE (8)	BLZ. 86
AAN EN BIJ DE LUNTERSCHÉ BEEK (GEÏLLUSTREERD), DOOR MR. A. LOOSJES	BLZ. 85, 88—91
DE UIL, DOOR W. J. EELSSEMA	BLZ. 90
DE ECHE DOCHTER VAN LODEWIJK XVI EN HAAR HOLLANDSCHE BESCHERMER (GEÏLLUSTREERD), DOOR M. D. HENKEL	BLZ. 92—95
RENATA DI FRANCIA. Naar het Poolsch, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (4)	BLZ. 95
DE MOUNT ÉVANS, GEZIEN VAN WINDOW LEDGE SQUAW (ILLUSTRATIE)	BLZ. 96

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

De Straat van de Fluitspeelster

8) DOOR H. DE VERE STACPOOLE.

„Ik geloof dat de aarde even schoon is als de hemel en ik geloof dat de deugd bestaat in het vervolmaken van den vorm. Ik geef de voorkeur aan een standbeeld boven een fantoom en aan den middag boven de schemering. Drie dingen behagen mij: goud, marmer en purper; glans, hardheid en kleur. Mijn hemel heeft geen wolken, of zoo al, dan zijn het massieve wolken met een beitel gehouden, gemaakt van stukjes marmer uit het standbeeld van Jupiter en alles is vroolijk, glimlachend en prachtig”. Zoo zou, met de woorden van Gautier, Alcibiades gesproken kunnen hebben als hij in een romantische stemming was.

„Maar Diotima, de profetes van Mantinea, heeft mij veel meer dan dit geleerd omtrent het wezen en het mysterie der liefde. Zij heeft mij geleerd dat liefde een andere vorm van wijsbegeerte is”.

Zoo had, met een kleine wijziging van Jowett's woorden, Socrates gesproken kunnen hebben. Van zijn standpunt beschouwd, was de verhevenste liefdegeschiedenis ter wereld, de liefde van Socrates voor de Waarheid en hoe hij voor haar gestorven is; dit redt op zichzelf al veel van de afschuwelijke verhalen, die grootendeels de Grieksche romantiek vormen, schenkt ons een nieuw licht om ze daarin te bezien, en een denkbeeld van den oneindigen afstand tusschen de mentaliteit van de nieuwe en de oude wereld op dit punt.

Diomedes had nooit een vrouw bemind en in zijn weinige, schitterende levensjaren had hij met geene de kennismaking gezocht behalve met Evadne, de hetaera, die op dit oogenblik de ster van haar soort in Athene was en die hij meer bezocht ter wille van haar conversatie dan van haar persoon.

Van zijn prilste kindsheid was hij opgevoed in die afgeslotenheid en met die groote zorg, die besteed werd aan de zonen van aristocratische ouders. Zoo zorgvuldig bewaakt, alsof hij een meisje was, door een gouverneur, die slechts ooren had voor de zangen van Homerus, slechts oogen om

de menschen te onderscheiden, die een nadeeligen invloed konden uitoefenen op zijn pupil, groeide Diomedes op zonder de ruwheid die het school-leven aan het karakter geeft, zonder de blindheid die het verleent aan de ziel en toch zonder iets in te boeten van zijn mannelijkheid, daar hij grootgebracht werd met het voorbeeld der helden en goden voor oogen (in de laatste geloofde hij niet) en vervolmaakt werd in ruiterkunst, het hanteeren van het zwaard en de lichaams-oefeningen van het gymnastiek-lokaal. Zonder slechte hoedanigheden of ervaring van de donkere zijde van het leven was hij, bij den dood van zijn vader, een vrijstaand en vermogend man en burger van een republiek waarin moraliteit, in den zin dien wij aan dit woord hechten, niet bestond; begaafd met een overgevoeligheid voor vorm en kleur, hartstochtelijk beminnaar van schoonheid en alles wat mooi was in het leven of in de kunst, een helder en kritisch verstand en een persoonlijkheid, uitmuntend in schoonheid en edelen zwier.

Hier was iemand die alle eigenschappen bezat om een typische zwierbol te worden; slechts de sleutel van het Atheensche leven ontbrak nog om deze machinerie op te winden en aan den gang te brengen.

Toch had Athene en zijn losbandigheid geen invloed uitgeoefend op Diomedes. Hij bewoog zich in en toch los van dit leven. Zijn overgevoeligheid behoedde hem voor ruwheid. Zijn leven was bijna volkomen subjectief; hartstocht was beperkt gebleven tot instinctmatige filosofie; en toch was zijn leven vervuld van romantiek.

Zijn geest fladderde als een vlinder tusschen de romantische wereld van Alcibiades en de romantische wereld van Socrates. Hij zag en bemindde vormenschoonheid evenzoo intellectuele schoonheid. Overigens was hij iemand, die zich met kleinigheden kon amuseeren en bezat hij een geestigheid en een spreekwijze, die meedoogenloos was voor dwazen, maar toegevend voor de nederigen van geest.

Zijn eenige ondeugd was de wijn; en bij hem kon men het ternauwernood een ondeugd noemen, want hij werd nooit ruw onder zijn invloed, alleen somtijds vroolijk en luidruchtig.

Zittend in den hof van het huis van den Meteek en droomend van het standbeeld van Hylas, was Diomedes opgestaan, had een deur geopend en een Visioen gezien.

Toen hij nu weer gezeten was, luisterend naar de stilte en het sijnlen der vogels, zag hij noch den marmeren vloer voor zich, noch de zuilen der tegenoverliggende gaanderij.

Zooals Bubastera in den Tempel der Maagdelijke Godin, was het Visioen eener Vrouw zijn geest binnen gedrongen. Hij had haar nooit tevoren gezien. Evadne had hij mooi gevonden, zij het minder fraai gevormd dan hijzelf, daar aan haar gestalte kracht ontbrak en de lijnen die op snelheid wezen; de Canaepori, met waterkruiken op haar hoofd, de fluit-speelsters, de vrouwen zijner vrienden, die allen waren schimmen geweest, ondergeschikte figuren, bekoorlijk weliswaar, maar die hem koud lieten.

De deur in den binnenhof van Gyges openend, was hij verrast door het Visioen van De Vrouw, direkt uit de bron des levens opgestegen, nieuw voor hem, en toch oud als de Nijl zelf. Naast dit visioen gezien, waren Evadne en alle vrouwen, die hij gekend had, als mooie, ledige vazen, min of meer fraaie vormen, standbeelden waaraan de levensadem ontbrak. Voor hem neergehurkt, starend met dien sfinxachtigen blik, had zij zijn ziel onderzocht en van zich gezezen.

„Gij hebt mij naakt verrast, wat doet gij hier? Droomer van welgemaaktheid, filosoof van het schoone, aanschouw wat gij nooit te voren gezien hebt; Leven, Hartstocht, die onafhankelijk is van schoonheid, Schoonheid, die niets is vergeleken bij het ziedend leven in haar binnenste. Ik heb de lippen van Osiris gekust, gedanst op het feest van Bubastes¹⁾ en mijn lichaam als offerande aangeboden in den Tempel van Ma²⁾. Uit mijn lichaam is de eerste man ontsproten en mijn geest zal het lichaam van den laatsten man beschijnen. Ik zal mannen groot maken en verpletteren als Griekenland niet meer is dan een bleeke schim, zooals ik ze geschapen en vernietigd heb toen Heliopolis een stad was. Ik ben De Vrouw! Wat zijt gij?”

¹⁾ de Maan-godin (Egypte). ²⁾ De Egyptische godin van Waarheid en Gerechtigheid.

Diomedes, verschrikt en afgestooten, bleef korten tijd zitten luisteren.

Geen geluid kwam uit den binnenhof. Zat zij nog op de steenen gehurkt, of was zij verdwenen in een kamer van dit geheimzinnige huis? Hij was Gyges en het doel van zijn komst volkomen vergeten en als de bankier op dit oogenblik voor hem was verschenen, zou hij niet geweten hebben wat hij moest zeggen.

Terwijl hij daar zoo zat, verscheen plotseling, als opgedoemd uit het niet, de zwarte kat en stapte langzaam voort in de schaduw der colonnade, op fluweelen pooten, glanzend, doorvoed en blijkbaar tevreden.

Ze kwam in den zonneshijn, speelde een oogenblik met een blad, dat over den marmeren vloer dwarrelde, ging toen liggen in de warmte, met haar barnsteen-kleurige oogen op den bezoeker gericht, hem bestudeerend, ongestoord door zijn aanwezigheid, alsof deze binnenplaats een voorhof van den Tempel van Pasht was.

Diomedes herinnerde zich het lot van de schoone zwaluw en huiverde; toen stond hij op, wierp zijn *himation* in de juiste plooi over zijn schouder en liep over het binnenplein naar den ingang.

Toen de deurwachter zijn stap hoorde, kwam hij uit zijn kamertje.

„Uw meester is laat”, zei Diomedes, „ik kom een anderen dag terug, of misschien vind ik hem morgen op de Agora. Zeg hem mijn naam, dat ik hier geweest ben.”

De wachter opende de deur en hij stapte de straat op, waar Pheidon hem zat te wachten. Pheidon was in slaap gevallen en Diomedes moest hem met zijn stok op-porren om hem te wekken.

ELFDE HOOFDSTUK.

DE BEURS-DRAGER.

Pheidon ontwaakte uit zijn slaap, liet den kleinen zak met zilvergeld, die op zijn knieën lag, vallen, nam hem op en wreef zijn oogen uit.

„Bij Zeus!” riep Diomedes uit, die zich nu weer het geld herinnerde, dat hij glad vergeten was, „maar dat is de Eerlijkheid in persoon”.

„Voor de deur van een bankier”, mopperde Pheidon, opstaand, gereed om hem te volgen, „en als gewoonlijk, buitengesloten”.

Hij bemerkte, dat Diomedes een hooge kleur had en dat zijn oogen schitterden alsof hij gedronken had. Hij zei niets meer, maar volgde door de Straat van de Fluitspeelster en de Straat der Winden naar de Straat der Driepooten. Hier bleef Diomedes voor een huisdeur staan en klopte aan. Het was het huis van zijn zuster Rhodopis, zijn eenige bloedverwant in leven.

Nauwelijks had Diomedes den klopper losgelaten, of hij wendde zich tot Pheidon, alsof hij zich hem nu eerst herinnerde.

„O ja”, zei hij, „ik was je vergeten. Ik zal een tijdje hier blijven, want ik zal hier het middagmaal gebruiken, dus behoef je niet te wachten. Neem een zilverstuk uit den zak voor je moeite en breng den zak naar mijn huis. Klop aan de deur, vraag naar Cleon, mijn huismeester, en geef hem het geld”.

Juist toen hij met spreken ophield, ging de deur open, zoodat men den deurwachter kon zien, een Scyth met een stierekop, en achter hem in de gang, scherp omljnd tegen het zonlicht in den hof, Rhodopis zelf en haar dochtertje Elpinice.

Rhodopis was het vrouwelijke evenbeeld van Diomedes; sierlijk, mooi, met donker haar, in een saffraan-gelen mantel gehuld, die, daar zij gekleed was om uit te gaan, om haar hoofd geslagen was; zoo stond zij in het halve licht van de gang tusschen den zonneshijn in den hof en den zonneshijn in de straat. Zij wilde juist een bezoek afleggen bij een vriendin, maar zoodra zij Diomedes zag, wikkelde zij met een enkele armbeweging den doek van haar hoofd los. Dit gebaar zei niet slechts: „Welkom”, maar „Nu jij gekomen bent, zal ik de voorgenomen visite niet maken”.

Elpinice, nog geen zes jaar oud, een prachtkindje, het evenbeeld harer moeder in het klein, deed evenzoo.

Diomedes trad binnen, nam het liefelijke schepseltje op zijn arm en de portier sloot de deur.

Pheidon was zoo in beslag genomen door het visioen van de groote dame en het kleine meisje, dat hij vergeten had Diomedes toe te roepen om hem te vragen naar den naam van de straat waarin hij woonde.

„Breng het geld naar mijn huis”, had Diomedes gezegd, maar waar, in heel Athene, stond dat huis? Dacht die Diomedes, dat iedere voorbijganger zijn adres wel zou kennen? Pheidon, de praktische geest, stelde die vraag aan den met bloemen bekransten Hermes bij de deur. Toen greep hij den klopper en liet hem met een slag vallen.

De deur ging open en de portier met den stierekop verscheen. De Atheensche deurwachter was over het algemeen niet iemand om mee te spotten. „Ruw voor de kleinen, nederig voor de grooten” was zijn motto, en de portier van Rhodopis was een typisch exemplaar van dat soort.

„Wel”, zei hij, „wat mot je, dat je zoo op de deur klopt?”

„Wat ik moet?” zei Pheidon, een verbaasd gezicht zettend.

„Waarom heb je geklopt — hè?”

„Waarom ik geklopt heb? Wel, om jou de deur te laten openen”.

De wachter sloeg de deur voor zijn neus dicht.

„Stierekop!” schreeuwde Pheidon.

Hij wachtte enkele minuten en dacht over zijn toestand na. Het was heel amusant den portier te brutaliseeren, maar het was niet zakelijk. Hij moest tot iederen prijs Diomedes' adres gewaar worden, desnoods door nederigheid. Dus klopte hij nogmaals, ditmaal bescheiden genoeg en bleef toen staan wachten terwijl hij bedacht hoe hij zijn vraag zou inkleeden.

De deur vloog open en de portier kwam voor den dag met een stok in zijn hand.

Pheidon wachtte hem niet af. Hij bereikte den hoek van de straat op honderd el afstand, keerde zich om, riep den portier een niet te herhalen beleediging toe, ditmaal niet op zijn hoofd doelend, en liep weg in de richting van de Straat van Hermes.

Een mooie toestand om zich in te bevinden voor iemand anders dan een dief! Het leek een benauwde droom. Hij ging op den rand van een fontein zitten en overdacht de heele geschiedenis, waarbij hij al het gebeurde in zijn geest de revue liet passeeren; de ontmoeting met Diomedes bij den vischkoopman; het bezoek aan den bankier en den barbier, hun gang naar de Straat van de Fluitspeelster en zijn laatste blik op Diomedes toen hij verdween in het huis in de Straat der Driepooten. Pheidon begon te lachen en zacht te grinniken. Hij lachte om Diomedes, maar ook met hem, want hij herinnerde zich den steek, dien hij Myrmex had toegebracht, de verplettering van Anetodemus en de manier waarop Diomedes den barbier door zijn geestigheid had te kijk gesteld; wat een man! Van alles wat hem overkwam, wist hij een grap te maken en deze laatste onbewuste grap was nog de mooiste, want Pheidon dorst Athene niet verlaten en naar den Piraeüs terugkeeren, zonder het geld veilig te hebben afgegeven hetzij aan Diomedes zelf, of aan Cleon, zijn huismeester.

Pheidon had terug kunnen keeren naar de Straat der Driepooten en rondslechteren tot Diomedes voor den dag kwam, maar hij had zijn bekomst al van het wachten; bovendien kon het best zijn, dat de portier hem met zijn stok stond op te wachten, misschien al aan den hoek van de straat. Wachten was niets voor zijn avontuurlijken geest en in het ergste geval kon hij naar den barbier, of zelfs naar Myrmex gaan, die hem beiden terecht konden helpen, maar die hij geen van tweeën gaarne wilde lastig vallen.

Alvorens op weg te gaan, opende hij den zak, nam er de drachme uit die hem toekwam en stak ze in zijn mond om den obol gezelschap te houden, die hij daar al had. Nog nooit was hij zoo rijk geweest. Als men nagaat, dat een Atheensch burger die als jurylid fungeerde, maar drie obolen per dag kreeg, was een zilveren drachme voor slechts drie uur dienst lang niet slecht betaald. Toch voelde Pheidon, terwijl hij zoo voort liep door de Straat van Hermes, zich niet heelemaal gelukkig; er is altijd een bittere druppel in den beker; Diomedes' groote vrijgevigheid en onverschilligheid voor geld werden vergald door diens onverschilligheid voor zijn bediende. Hier was iemand die met je schertste en zijn geest op de uwe wette, een aristocraat die met je babbelde zooals een gelijke dit zou doen, die je ophief tot zijn eigen hoogte, zonder zichzelf te verlagen; en die je dan zoo volkomen vergat, alsof je nooit bestaan had.

(Wordt vervolgd.)

Foto C. Steenberg.

DE KOPPELPOORT TE AMERSFOORT, WAAR DE LUNTERSCH E BEEK IN DE EEM OVERGAAT.

AAN EN BIJ DE LUNTERSCH E BEEK.

Ick loof dit lantprieel, op 't ruischen van de beeken.
VONDEL, in zijn „Naechtegael van Amisfort”.

HOEWEL reeds Vondel de schoonheid van Amersfoort's omgeving heeft bezongen, en wat later Mr. Laurens Bake, de kleinzoon van Vondel's vriend Laurens Baeck, den eigenaar van Scheibeeck, zich gedrongen heeft gevoeld Amersfoort, „gesticht in 't eelste der Landdouwen”, opnieuw een lofkranen te vlechten . . .

„want schoone, gij verdient, dat ik mijn maatzang paar,

Met Vondels hooge toon en zuiv're vedelsnaar . . .”

en hoewel ook thans gansch in vergetelheid geraakte dichters in de 17de en 18de eeuw Amersfoort „altijd hebben aangemerkt als een Lustprieel van 't Quartier van Eemland, waarom zij om Amersfoorts lot te vereeuwigen, zig op verscheiderley wyze in Digtmaat hebben uitgebreid” (zooals de stadsbeschrijver Abraham van Bommel vertelt) heeft het lang geduurd, eer men in ruimer kring het oog liet vallen op de bekoorlijke dreeven om het oude stedeke aan de Eem. Ofschoon weldra aan meer dan één spoorlijn gelegen, in het centrum van het land — en het zijn aanvankelijk alleen de spoorwegen geweest, die de minnaars van het landschapsschoon in staat hebben gesteld van dat schoon te genieten zonder eerst een moeitevolle reis te maken — werden Amersfoort's omstreken vergeten. ☞ Is het de fiets geweest, die hierin verandering bracht, de fiets, die het opsporen van 's lands mooiste plekjes zooveel gemakkelijker maakte, tenminste als die plekjes ver verwijderd waren van de gepatenteerd „mooie streker” van ons vaderland? Misschien gedeeltelijk. Maar vermoedelijk zal de gewijzigde, verruimde smaak er het zijne toe hebben bijgedragen: men is zoo langzamerhand gaan inzien, dat het niet alleen goed is, te vertoeven in de donkere bosschen, maar dat de heiden, de met kreupelhout begroeide heuvels, een fijn berkje hier, een dennenboschje daar, óók schoon zijn, en — vroolijker, in ons aan zonnige dagen niet overrijk klimaat. En wie er ging dwalen over dien lang-gestrekten heuvel ten westen van Amersfoort, met een àl te wijsche benaming „den Berg” geheeten, geraakte allengs onder de bekoring van de verre uitzichten, noordwaarts tot Soest en Hilversum, en in zuidwaartsche richting tot de golvende heuvelrij in het zuidoosten der provincie Utrecht. Bovendien — beschaduwend

geboomte bleek toch niet te ontbreken; wie zijn tochten wat verder uitstrekke, bemerkte, dat hij zich ten noorden zoowel als ten zuiden van den eigenlijken „Berg” kon verkwikken in wat toch wel waarlijk bosschen kunnen worden genoemd: op Birkhoven en in de omgeving van het lieflijk Oud-Leusden. ☞ Neen, de Amersfoortsche Berg heeft over gebrek aan bewonderaars en vrienden thans niet meer te klagen. Maar de belangstelling voor Amersfoort's omstreken is met dat al wat eenzijdig gebleven. Al te veel blijft men zich — in tegenstelling met wat de 17de en 18de eeuwse poëten deden — bepalen tot de heuvelen, heiden en bosschages aan den westen en zuidwestkant, terwijl te weinig aandacht wordt geschonken aan de streek ten zuidoosten en oosten van de stad, waarvan toch vooral de eerstgenoemde vol bekoring is. ☞ Het is de streek van de beken, de streek van statig omlommerde buitenverblijven, waar allengs naar 't oosten de grond vruchtbaarder wordt, het groen van malsche weiden gaat overheerschen en — om Vondels woorden te gebruiken — „het weeligh vee u uit de beemden toeloeit”. Ten noorden van Amersfoort is 't àl weligheid, maar daar geven de open vlakke weiden den Hollander, voor wien dit landschap zóó gewoon is, dat hij vaak de schoonheid ervan niet weet te waardeeren, tē veel van het goede. Het zuidoosten daarentegen biedt de aantrekkelijkheden van een overgangsnatuur. En terwijl in het westen één schoonheidsfactor ten eenenmale ontbreekt: het water, is in het zuidoosten en oosten een overvloed van beken, die, ten slotte te Amersfoort alle tezamen zijn ze van Gelderschen oorsprong. Zoo arm aan bronnen gansch Utrecht is, zoo rijk er aan is de Geldersche zoom tusschen Hoevelaken — Voorthuizen, en Ede — Otterlo. Het zijn natuurlijk geen dartelende, huppelende stroompjes, als de lieflijke sierselen van het bergland; zij zijn niet speelsch en uitgelaten, doch bedachtzaam en ingetogen. Maar ze geven het landschap frischheid en levendigheid. ☞ Talrijk zijn deze Hoevelakensche- of Klarwaterbeek, die ten westen van Voorthuizen ontstaat; dan volgt — als wij ons tot de voor- naamste bepalen — de Esveldsche beek, die heel bij Stroe, in het hartje van de Veluwe ontspringt. Nog langer is de

Foto C. Steenbergh.

DE VIJVER ACHTER HET HUIS NIMMERDOR.

Barneveldsche- of Vlierbeek, die ontstaat uit verschillende bronnen ten westen van de Harskamp. Ten oosten van Amersfoort vloeien deze stroompjes te zamen, en nemen wat dicht bij de stad nog de onder Barneveld ontstaande Modderbeek in zich op, met welke zich niet lang te voren de Asschatter- of Moosterbeek heeft vereenigd. Al deze watertjes hebben, ondanks vele kronkelingen, oost-west als hoofdrichting, tot zij zich ten slotte naar elkaar toebuigen. — ☒ Eenigszins afzijdig van dit drukke beekgewoel houdt zich de Luntersche beek, die weliswaar bij Lunteren ontspringt, maar onder weg veel water ontvangt van een verschillende benamingen dragend watertje, dat uit de buurt van Otterlo komt vloeien. En als zij dan nog water heeft opgenomen van een gereguleerd stroompje dat in verbinding staat met de Grift ¹⁾, is zij zoo langzamerhand een beek geworden, die voor de uit zooveel meer beekjes ontstane oostelijke zusterbeek niet in waterrijkdom onderdoet, en die de allure aanneemt de eigenlijke bovenloop van de Eem te zijn, mede door haar noordwestelijke richting, die zij ten zuiden van Scherpenzeel heeft aangenomen en daarna niet meer verlaat. ☒ Zij, de aristocrate, houdt zich tot het laatst op een afstand van de zusterbeek, waarmee zij eerst even ten zuiden van Amersfoort in verbinding geraakt, om er toch eigenlijk eerst door de singelgrachten der stad mee samen te vloeien. Maar ook dan behoudt zij een schijn van zelfstandigheid door, als grachtje vermomd, in haar geliefde richting door de stad te vloeien, om vervolgens, zooals Laurens Bake het in den trant zijner dagen beschrijft, „bij Stads Waterpoort (de Koppelpoort) haar kristallijne vloën met de Eem, als haaren vrind en bruidegom, te mengen”, zulks na zich aldaar over een waterkeering te hebben gestort, waarbij ze — J. Bremer wil het ons in zijn „Amersfoortse Tempe” tenminste doen gelooven — „de lucht door zijnen val doet klateren”. ☒ „De aristocrate”, noemden wij de Luntersche beek. En dit — al moge helaas tegenwoordig het afvalwater der bekende „Enka”-fabriek nabij Ede haar eer-

tijds „kristallijne vloën” verontreinigen en des zomers kwalijk doen rieken — met te meer recht, omdat zij langs verscheidene buitenplaatsen vloeit, die haar aanzien verhoogen, en aan welke zij op haar beurt grooter aantrekkelijkheid geeft. Het is vooral het statige geboomte van die buitenplaatsen, dat haar tot de schoonste van al deze west-Geldersche stroompjes maakt. ☒ Het is moeilijk, haar langs haar ganschen loop te volgen. Geen weg voert langs haar kronkelende oevers, en aanvankelijk bieden slechts de over haar geslagen bruggen de gelegenheid, haar van nabij gade te slaan. Zoo ziet men haar, als klein stroompje nog, op den weg tusschen Barneveld en Renswoude, bij laatstgenoemde plaats; verder weer op den Arnheemschen straatweg tusschen Renswoude en Scherpenzeel. Wie zich niet op zijpaden begeeft, verliest haar vervolgens een tijd uit het oog, tot zij plotseling, aan den straatweg tusschen Woudenberg en Amersfoort, zich weer vertoont, in volle schoonheid thans, donker-koel onder het zware geboomte van de buitenplaats „de Boom”, de eerste buitenplaats wier zoom zij kust. ☒ Het buitenhuis zelf is niet indrukwekkend, maar gelukkig staat het op vrij grooten afstand van den openbaren weg, en, weinig omvangrijk als het is, schaadt het niet het schoon van het idyllische plekje, al vertoont het, nauwkeuriger beschouwd, alle kenmerken van de stijl- en smaakloosheid van de tweede helft der 19de eeuw. Indien ge, onder den indruk van het statige lommer rondom, mocht denken, dat dit in 1878 gebouwde huis een deftig 17de of 18de eeuwsch „lustverblijf”, of wellicht een grimmigen middeleeuwschen burcht heeft vervangen, zoudt ge U vergissen: „de Boom” heeft een verleden van nog slechts een halve eeuw achter den rug, en het is de tegenwoordige bewoner geweest, Mr. A. J. de Beaufort, oud-burgemeester van Leusden, die van een door hem gekocht boschperceel, later door aankoop vergroot, een lommerrijke buitenplaats heeft weten te maken, waarop de jonge aanplantingen voortreffelijk gedijden. Terecht kon de schepper van „de Boom” ons schrijven: „het „Boompje groot, plantertje dood” is in mij niet bewaarheid geworden”. ☒ Er is nog iets, wat dit plekje zoo buitengewoon aantrekkelijk maakt, in sommige jaargetijden

¹⁾ Hierdoor kan de beek water opnemen van den Rijn, bij de Grebbe (via het Bisschop Davidskanaal en de sluis aan de Roode Haan). In den zeer drogen zomer van 1922 is op verzoek van het Eemcollege Rijnwater in de Luntersche beek gebracht.

althans. Want dan klatert onder het hooge geboomte de waterval van de Luntersche beek, over het zoogenaamde Geeresteinsche verlaat. Een kunstmatige waterval weliswaar, maar een waarbij het simpele werk van menschenhanden toch niet al te zeer stoort. Sedert onheugelijke tijden heeft de eigenaar van het wat zuidelijker, nabij Woudenberg aan den straatweg gelegen „Geerestein”, het recht gehad, bij wat thans „de Boom” heet in de Luntersche beek een waterkeering te plaatsen, om het water in de grachten en vijvers van zijn buitenplaats steeds op voldoende hoogte te kunnen houden; dit recht is bij latere conventies der Staten van Utrecht en Gelderland, behoudens kleine wijzigingen, steeds bestendig. Thans moeten echter bij schouw en een bepaald hoogtepeil van de beek de schutbalken verwijderd worden. En toen onze fotograaf dit plekje bezocht, schreven wij 1927. Derhalve had het veel geregend, en regende het nog. En het water van de beek was zeer hoog en het watervalletje was verdwenen. Daarom zal men een afbeelding ervan te vergeefs bij dit artikel zoeken. ☒ „Geerestein” is wel op geruimen afstand van onze beek gelegen, maar nu we weten, dat zulk een nauwe band beide bindt, moeten toch wel enkele woorden worden ingelascht over deze — in tegenstelling met „de Boom” — zeer oude buitenplaats, die eertijds tot Utrechts „riddermatige hofsteden” behoorde. Geerestein wordt reeds vóór 1400 genoemd: lang is het door bekende geslachten bezeten: de van Zuilen van Nyvels, de Van Lijdens, de Van Rechterens, ten slotte de Hoofts. De tegenwoordige eigenaar, Jhr. G. W. J. Hooft van Geerestein tot Woudenberg, geeft er de voorkeur aan, het Huis „ter Wege” te Huis ter Heide te bewonen, en de onbewoonde buitenplaats met het groote huis, eens een der fraaiste en gemakkelijkste lustplaatsen van Utrecht, maakt dan ook den droevigen indruk van verlatenheid. Mooi naar onzen smaak is dit in 1834 gebouwde huis niet, en ook de Engelsche neo-gothiek der bijgebouwen wekt slechts zeer matige bewondering. Het zijn noch hier noch noordelijker de huizen, die veel tot het schoon van de omgeving der Luntersche beek bijdragen. ☒ Na dit uitstapje gaan we naar onze beek terug, die we bij „de Boom” verlieten, maar bijna terstond wéder moeten verlaten. Want volgden we haren loop, waartoe een lieflijk weggetje langs haar westelijken oever wel zeer uitnoodt (zie de afbeelding hierboven), dan zouden we toch spoedig, en dan voor zeer langen tijd, afscheid van haar moeten nemen. Want dit weggetje voert naar de bosschen van „de Treek”, die, hoezeer een bezoek waard, thans wel wat al te zeer van het doel van onzen tocht zouden afvoeren. ☒ We gaan daarom de zoogenaamde Mofferbrug over; de straatweg maakt hier een zeer gevaarlijke bocht, maar zóó bekoorlijk is dit plekje, dat de meeste automobilisten er wel niet over zullen knarsetanden, dat zij gedwongen zijn hier in zeer matig tempo te rijden. Geruimen tijd verliezen we dan, den straatweg naar Amersfoort volgend, ons stroompje uit het oog, tot het zich nabij het kerkje van Nieuw-Leusden of Leusbroek weer vertoont, vloeiend onder het geboomte van vriendelijke huisjes. Even een verwijdering, en dan kruisen we de beek bij het gehucht Bavoort, dat door nieuwe huisjes en de verdwijning van den tekenachtigen ouden standerdmolen zooveel van zijn aantrekkelijke landelijkheid verloor. ☒ Als we nu den straatweg blijven volgen, krijgen we van onze beek niets meer te zien. Waar de Dorre-

steysche laan, komend van Oud-Leusden, den straatweg gekruist, dienen we rechts af te slaan. Daar lokt ook het geboomte van Lockhorst, daar rijst het bosch van „Heiligeberg”. Maar toch, laat ons even doorgaan. Want dan, links van den weg, aanschouwen we het ook al weer niet bepaald mooie, tegen het eind der 19de eeuw verbouwde huis van „Nimmerdor”. Daarachter, om de vijvers, het forsche loofhout, en dan, de nimmerdorre naaldbomen, waaraan de buitenplaats haar naam dankt. Het was Everard Meyster, de bekende zonderling aan wien Amersfoort zijn befaamde kei dankt, die omstreeks 1660 deze lustplaats deed aanleggen en daarmee een dorre boomlooze plek gronds veranderde in een immergroen oord van verkwikking. Amersfoort heeft niet alleen bespotting aan dezen man te danken! Een zonderling, was hij wel en zijn gedicht op zijn schepping Nimmerdor, met groenen inkt gedrukt, is kwalijk leesbaar van wege de overvloedige geestigheden, woordspelingen en flauwiteiten. Reeds het titelblad van dit boekje vermoeit, met zijn: „Nimmerdor berymt — op den trant — 't Is Nimmerdor rontsom, van boven en ter zijden. — Doorgaens soo wel, als ondoorgaens, met het woord — ter ziden, of ter zyen, niet ongerijmt te lesen; geen — Rijmwoord tweemaels oyt gerijmt zijnde”. En dan de inhoud: „Groenweelige opdracht aen Groenweegen van Sparrewouw”, „Tot den groenwilligen leser. Nimmerdorschen Aenvangh”, enz., enz. Misschien nimmer dor, maar ook nimmer geestig is dit gerijmel. Intusschen, den aanlegger van Nimmerdor, thans eigendom van en bewoond door den Amsterdamschen handelman G. Kolff, kan veel vergeven worden.

(Slot volgt). A. L.

DE UIL.

IN de groote altijdspaarzaam-verlichte schuur was de statige uil gekomen en huisde er in de spanten, onder de stroobedekte dakbekleding, waar het vol dichte, maar toch raffijne spinnewebben hing, die zich hier samenvoegden tot een ondoorzichtbaar gordijntje, daar uiteenrafelden in lange draden, heen en weer geschommeld, wanneer een muisstil windezuchtje door de gaten kroop, speelsch door de schuur tolde en weer verdween... Eens, toen t naderen van den lichten den morgen hem overviel en hem al te snel verraste, was hij in de bouwvallige schuur gevlucht, kruipend door een der gaten-van-alle-zijden en was hij er gebleven, verheugd over 't nieuw, pas-veroverd gebied. Zonder herinnering aan zijn vorig verblijf, dat was geweest in den hoogen dorpstoren, nog boven de galmgaten, waar soms een bronzen klokkeslag hem had opgeschrikt uit zijn zwaren dag-dommel. ☒ Uren-verloren zat hij des daags sluimerend op zijn vermolmden, grijs-bestoften dwarsbalk, zonder schel-zijnde opvallendheid was. De fluweel-zachte veeren, zacht-week als een donsbedje, soepel-beweeglijk, waren aan de borst, de heele voorzijde bijna oker-kleurig, overgaand tot het zacht-gele, terwijl de bovenzijde een wonder om te aanschouwen was. Daar was alles rustig-harmonisch en fijn kunstzinnig; heel fijn zilverig grijs en zacht witte tekening der bovenveertjes. Al dat heerlijke te saâm genomen vormde een oogenlust, om nooit te verzadigen. Bijna disharmonieerde de vreemde kop hiermee, gehouden als hij werd in een hartvormig, lichtgeel veeren-

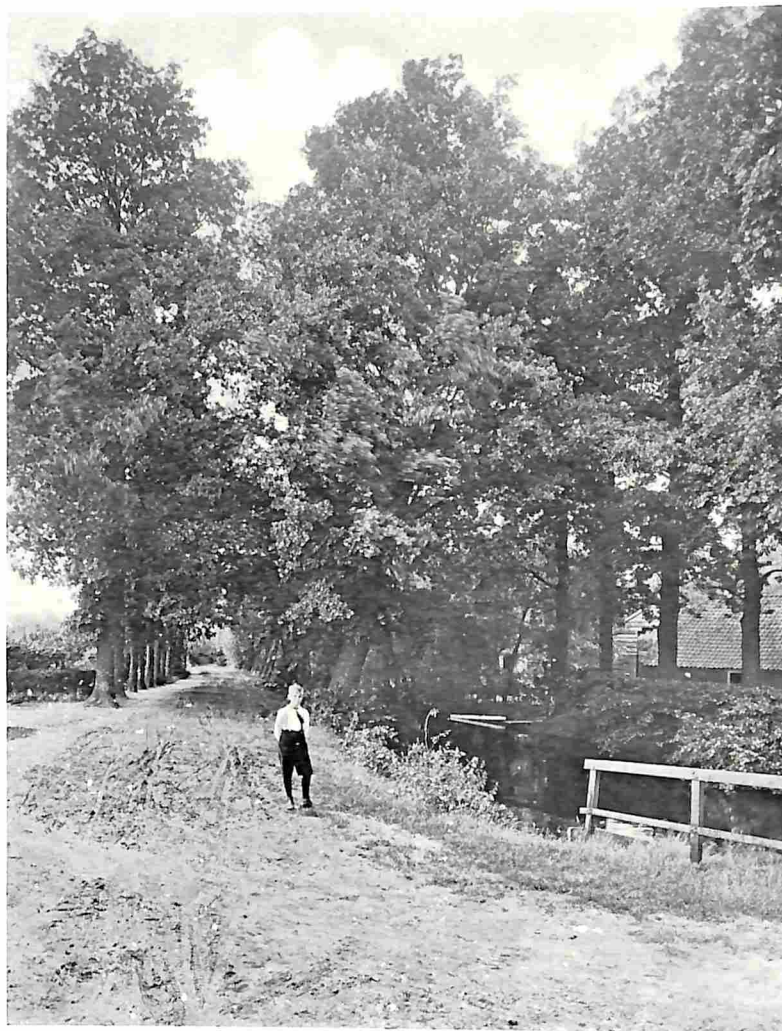

Foto C. Steenbergh.

DE LUNTERSCH E BEEK BIJ DE MOFFERBRUG.

geschommeld, wanneer een muisstil windezuchtje door de gaten kroop, speelsch door de schuur tolde en weer verdween... Eens, toen t naderen van den lichten den morgen hem overviel en hem al te snel verraste, was hij in de bouwvallige schuur gevlucht, kruipend door een der gaten-van-alle-zijden en was hij er gebleven, verheugd over 't nieuw, pas-veroverd gebied. Zonder herinnering aan zijn vorig verblijf, dat was geweest in den hoogen dorpstoren, nog boven de galmgaten, waar soms een bronzen klokkeslag hem had opgeschrikt uit zijn zwaren dag-dommel. ☒ Uren-verloren zat hij des daags sluimerend op zijn vermolmden, grijs-bestoften dwarsbalk, zonder schel-zijnde opvallendheid was. De fluweel-zachte veeren, zacht-week als een donsbedje, soepel-beweeglijk, waren aan de borst, de heele voorzijde bijna oker-kleurig, overgaand tot het zacht-gele, terwijl de bovenzijde een wonder om te aanschouwen was. Daar was alles rustig-harmonisch en fijn kunstzinnig; heel fijn zilverig grijs en zacht witte tekening der bovenveertjes. Al dat heerlijke te saâm genomen vormde een oogenlust, om nooit te verzadigen. Bijna disharmonieerde de vreemde kop hiermee, gehouden als hij werd in een hartvormig, lichtgeel veeren-

plek, waardoor de groote uilenooogen, de bijna sierlijk gebogen roofsnavel er des te duidelijker uit te voorschijn traden, aan 't geheel iets menselijks gaven, dat bij 't bewegen tot iets caricaturaals oversloeg en dol-komisch aandeed. . . . Voor die groote bollende uilenooogen, die den geheelen zonnedag buiten werking waren gesteld, doordat ze alles flauw-omlijnd en dicht-omwaasd zagen, begon bij 't sterven van 't felle licht een wereld te leven, waarin ieder beweginkje, hoe klein en nietig ook, werd opgemerkt en waarin geroofd, gejaagd en gemoord kon worden. In de eerste dagen van onbekendheid met zijn nieuw verblijf vloog hij nog uit, geruischloos door zijn donzig veerenpak, over 't water en over den lagen grond scherend. . . . Dan pakte hij met zijn klauwpooten heel onverwachts een der muisjes beet, die speelden in en om de graanstengels en nog trachtten weg te vluchten in hun kleine beschermende holletjes. Dan boorden de vlijmscherpe nagels, deed de roofbek zijn plicht, was er even een schel-snerpend gepiep en vloog hij daarna

omhoog, rustig met breede vleugelslagen, om op een beschut plekje zijn prooi te verorberen. Ratten, die in hun angst voor 't geruischloozé wezen, dat aan kwam vliegen, zonder dat ze het naderend onheil bemerkten, wel eens met een pijlsnelle vaart in 't water sprongen, onder doken, ontkwamen zoo, maar daarentegen gebeurde het vaak, dat ze door een vlugge wending van hun vijand toch als slachtoffer vielen. Dan beten hun venijnige koppen wel verdedigend in alle richtingen, wonden ze de dicht-bevederde pooten wel eens, doch met een onoverkomelijke zekerheid drongen de klauwen dieper en dieper, terwijl de moordende snavel een beetje vlugger zijn werk deed. En wanneer hij na zulk een vetten, bijna-onoverwinnelijk schijnenden buit, nog niet geheel verzadigd, weer naar beneden zweefde, over de velden schimde, dan kwam er wel eens een akelig-onheilspellend „Oe-hoe, oe-hoe” rijten uit zijn snavel, waarin een schijn-van-triumf en zich meester-weten klonk. Verder was het ook wel eens gebeurd, dat hij bij schaarsch muizen-en-ratten-vangen een zangvogeltje bemachtigde of een der muschjes, die hem wel eens in zijn dagsluimer kwamen storen, als ze in een bal tot boven op den kerktoren dwarrelden en daar hun woedende kijfpartij beslechtten. Vaak viel dat echter evenwel niet voor, meestal vonden zijn scherpe oogen ratten en muizen in overvloed, hoewel gedurende een zekeren zomer zijn buit zoo gering was geweest, dat hij zelfs een hazennest had aangevallen. Zelf een ietsje beangstigd door 't vreemde avontuur, waarin hij zich ging storten, was hij tot driemaal toe over 't nest gevlogen, had hij 't groote moederbeest zien liggen over de wurmende kleinen, met de groote flapooren languit over den kop en met groote, van-opwinding-en-angstglinsterende oogen zijn gedaante volgend. Bepaald gedurfd had hij niet, maar de zwaard-scherpe honger had hem er als 't ware toe gedwongen en op een geschikt, afgewacht oogenblik, bij het even onattent-zijn van het moederdier, had hij zijn kansje waargenomen, had hij een van de weinig weerstand biedende, bijna-hulpelooze jongen gekaapt en zijn honger een beetje gestild. . . .

Dat alles was gebeurd, voor hij

Foto C. Steenbergh.

DE LUNTERSCHER BERK IN HET BOSCH VAN LOCKHORST.

de groote, weldra vol koren gestapelde schuur had betrokken, en dat hij de eerste avonden ook toen nog uitvloog, was door zijn totale onbekendheid met den algemeenen toestand daar. Van langen duur was dat echter niet. Bij het herkrijgen van het zienvermogen merkte hij, dat de heele schuur vol leven was, dat gepakt en verbrijzeld kon worden. Musschen slieden er, kopjes tusschen de veeren gestoken, onder de pannen in de strooien, dik-bestofte dokken; ze verrieden hun aanwezigheid door in hun onrustigen slaap plotseling luid-op te krakeelen, misschien nog droomend van hun altijd-twistend dagbestaan, of door hun instinct gewaarschuwd bij 't naderen van 't dreigend gevaar. Angstig schreeuwend fladderden ze meestal nog weg, om 't leven te redden. Iets, wat hen echter niet beveiligde, want op 't zelfde oogenblik had hun vijand, wien geen beweging-hoe-gering-ook ontging, hen met een pijlsnelle valbeweging of een even vlugge wending te pakken, snierpte uit 't wijd-opene bekje een laatste kreet, was 't spel besloten. . . . Nog iets meer ontdekte de uil echter. Hoe er, als 't ware beschermd door de harde, goud-gele

Foto C. Steenbergh.

IN HET PARK VAN NIMMERDOR.

korenstengels, muisjes knabbelden aan de rijpe, overvolle aren, hoe ze wel eens speelsch tolden in een kuiltje, over de bergen stroo, en hoe ze zich wel eens heelemaal, volkomen onbewust van 't gevaar, bloot gaven. Van de spanten liet hij zich dan in een schuine glijvlucht, tot in 't nauwkeurigst plaats-berekend, naar beneden zweven, pikte hij 't wegvluchtend muisje op, soms een langen stroo-stengel fladderend meescheurend, en vloog hij dan weer omhoog met een luid onheilspellend: „Oe-hoe! Oe-hoe . . . !” Waardoor de diertjes-van-de-schuur angstig weg stoven in hun holletjes en in hun schuilplaatsen, maar waaruit ze later, regelmatig-zeker, terugkeerden en waardoor de uil opnieuw slachtoffers kon maken van zijn hooge plaats af, waar hij rustig afwachtte. ☞ En als slot van zijn onbewust-aangenomen reden, om in de schuur te blijven en niet meer uit te vliegen, was het zien-van-ratten, die watervlug onder hem over den weinig-gevulden korenzolder liepen en plots als een verbeelding zoo snel weer verdwenen. Hij ontdekte dat, toen hij eens, heel onverwachts, door de open deur van-ijzer, die in den brandgevel was aangebracht, was gevlogen, op den tweeden zolder, waar het gedorschte koren werd geborgen, was gekomen, en in de dwarsbalken bleef hangen, om de vreemde omgeving eens nader op te nemen. ☞ Van daar had hij ze gezien. Hoe ze bij 't donker worden steeds driester en moediger werden, hoe ze eerst hun scherpe koppen uit de holen staken, daarna te voorschijn kwamen, nog schuw-onzeker, maar ten slotte bij een tarwe-hoop gingen peuzelen, of aan een balk knabbelden. Dan, als 't zoover was, ze zeker van hun veiligheid waren, sloeg hij echter zijn slag en niet vaak gebeurde het, dat hem het vooruit-gekozen slachtoffer ontglipte. En als beziel door een steeds-grootter-wordende vijandschap vond hij er een onweerstaanbare bekoring in, om juist de ratten te vervolgen en te verdelgen, wat hem ten slotte met een oneindig geduld gelukte, en waarop hij zijn aandacht weer concentreeren moest op muizen en nog iets anders. ☞ Dat iets anders was een holletje, waarin iets levends wriemelde en waaruit zoo nu en dan een klagend geluid van hulpbehoevendheid klonk. Eerst had hij er niet zoo heel veel aandacht aan geschonken, maar toen het eenige dagen duurde, werd hij er door geboeid, kwam er een niet-te-bedwingen verlangen in hem woeden, dat nest te berooven. Zoodat hij zich eens naar beneden liet glijden, om terstond daarop angstig omhoog te fladderen, toen er iets, krom-gerugd, boosaardig-sissend en aanvallend, hem bijna had geklauwd in zijn bevederde voeten. ☞ Verre van 't voornemen, zich gewonnen te geven, liet hij zich echter terstond daarop weer naar beneden suizen. Wat hem minder bekwam . . . ! De kat, plat op haar buik, naast haar nest jongen, wachtte hem af. Haar oogen gloeiden, onbeweeglijk lag ze te staren, vol moed om haar kroost te verdedigen. Alleen haar staart ritselde in een hartstocht verradende beweging over 't stroo. Even daarboven, boven 't stroo, vrij in de lucht, bondsden de beide lichamen tegen elkaar, vielen ze tuimelend terug in het kneuzend gestengelte. ☞ De kat krabde, wat ze kon, beet vernijng fel, raakte echter enkel de veeren, wondde 't vleesch nauwelijks, terwijl de uil, alleen resultaat hebbend van zijn roof-snavel, zijn tegenstander dwars door haar zachte pels een schrijnende wond reet. Daarna tuimelde hij van haar, bleef even beduusd en overrompeld, om echter terstond een kwaadaardige gevechtspositie aan te nemen, met alle veeren en beide vleugels uitgespreid. ☞ Hij herkende de aangevallene. 't Was het dier, dat hij wel eens over de dwarsbalken had zien sluipen of over het stroo, met panterachtige bewegingen; het dier, waarvoor het instinct hem had gewaarschuwd, het niet aan te vallen. Nu echter, dwars tegen alle natuur in, stooft hij krijschend op de kat in, die als in een vlucht terugkroop naar haar jongen, en waarop de uil, eensklaps door die schijnbare vluchtbe-

weging bevredigd, en op dat oogenblik ook gedwongen door zijn nu weer-werkend en niet-falend instinct, opvloog naar zijn dwarsbalken, met een luid-krassenden schreeuw, waarin iets van een zegevieren en een hatelijk bespotten klonk. En toch wist hij, dat hij voortaan zijn jachtterrein zou moeten deelen, dat ze met hun beiden vijanden waren en . . . bleven, hoewel het misschien niet meer tot een gevecht zou komen, ze elkaar zouden mijden om botsingen te voorkomen. ☞ In volkomen gerustheid streek hij met den snavel langs de bevederde pooten. Enkele veertjes, die door den greep van de kat waren losgegaan, vielen en zig-zagden naar beneden in de donkere ruimte . . . W. J. EELSSEMA.

De echte dochter van Lodewijk XVI en haar Hollandsche beschermer.

DE geschiedenis kent heel wat valsche praetendenten op koningstronen, bedriegers, die zich voor den afstammeling uit een regeerende familie uitgaven, en ook aanhangers vonden. Wie heeft niet van den valschen Waldemar, den valschen Demetrius en den Duitschen horlogemaker Naundorf gehoord, die beweerde de zoon van Lodewijk XVI te zijn en als Louis XVII, roi de France, in Delft begraven ligt. Bij dit soort praetendenten, het meest voorkomende soort, zijn de aanspraken de prikkel en de kroon het doel. Maar er zijn ook praetendenten, die geen aanspraken meer doen gelden, vrijwillig afstand doen en onder een valschen naam teruggetrokken van de wereld niets meer willen dan met rust gelaten te worden. Tot deze categorie van praetendenten, die geen praetenties meer hebben, behoort de echte dochter van den ongelukkigen Lodewijk XVI, die als de hypothese van Maeckel juist is, langer dan 30 jaar in de grootste eenzaamheid, in een klein slot in Thüringen, te Eishausen bij Hildburghausen, onder de trouwe hoede van haren beschermridder, den Hollander Cornelis van der Valk, heeft doorgebracht. ☞ De echte dochter van Lodewijk XVI zal men vragen, is er dan een valsche geweest? Ja, zeker; op grond van het uitgebreide onderzoek van Maeckel moet men met hem tot de conclusie komen, dat de in de geschiedenis als de hertogin van Angoulême (1778—1851) voortlevende Marie Thérèse Charlotte niet identiek kan zijn met de dochter van den laatsten

PORTRET VAN DE HERTOGIN VAN ANGOULÊME, VERMOEDELIIK UIT HET JAAR 1804.

Franschen koning vóór de revolutie, die van 1792—1795 in den Temple gevangen gehouden werd, evenals haar broeder, Lodewijk XVII. ☞ De lotgevallen van de echte Marie Thérèse Charlotte kunnen wij volgen tot het einde van 1795, tot haar aankomst te Bazel, waar zij tegen eenige Fransche gedeputeerden, die de Oostenrijkers in den oorlog tegen Dumour.ez hadden gevangen genomen, uitgewisseld zou worden. Men heeft tot nu toe ook niet daaraan getwijfeld, dat deze uitwisseling werkelijk heeft plaats gehad, en dat dus de echte Marie Thérèse Charlotte naar Weenen is gegaan, in 1799 met haren neef, den hertog van Angoulême getrouwd is, na de restauratie weer naar Frankrijk is teruggekeerd, van waar zij na de Juli-revolutie in 1830 weer uitgeweken is, om 1851 als bannelinge in Frohsdorf bij Weenen te overlijden. ☞ Maar er loopt een duidelijke breuk door het karakter van deze hertogin van Angoulême, een breuk, die b.v. ook niet aan haren biograaf, den Franschen historicus Lenôtre, die van een twijfel aan de echtheid van zijne heldin in het geheel niets wist, is ontgaan. De echte Marie Thérèse met haar gevoelig hart, leeren wij kennen uit de gedenkschriften, die zij in de gevangenis heeft neergeschreven en die — wel merkwaardig — eerst 98 jaar later zijn gepubliceerd (1893), en uit eenige brieven, die zij gedurende haar reis van Parijs naar Bazel aan haar beste vriendin te Parijs had geschreven. Maar de latere Marie Thérèse blijkt een geheel andere persoonlijkheid te zijn, koel en afwijzend tegen allen, die vroeger met haar bekend en bevriend waren en in haar handelingen van een

wilskracht en een volharding, die Napoleon later van haar deden zeggen dat zij de eenige man in de familie van de Bourbons was. Maar behalve deze opvallende tegenstelling in haar persoonlijkheid voor en na Bazel is er nog meer, wat tot gegronde twijfel aan haar identiteit aanleiding geeft. In de Archives Nationales wordt nog een vrij uitvoerig ambtelijk relaas bewaard over de reis van Marie Thérèse naar Bazel en over haar uitlevering aan de Oostenrijksche autoriteiten, en als men dit nauwkeurig leest, en weer in verband brengt met de geheel veranderde houding van de Marie Thérèse na haar uitlevering, dan kan men het gevoel niet onderdrukken, dat er hier iets niet in den haak is, dat er hier geknoeid moet zijn, dat de echte dochter van den laatsten koning der Franschen, zooals zij in de Fransche bescheiden wordt genoemd, waarschijnlijk met haar toestemming op grond van een sedert lang voorbereid plan door vrienden ontvoerd werd uit het buiten Bazel gelegen landhuis, waar de uitwisseling plaats moest hebben, dat haar Fransche begeleiders, in het geheel slechts zes personen, of omgekocht waren of overrompeld werden en in hun eigen belang later het stilzwijgen hebben bewaard. Als beweegreden voor de vlucht van de

MADAME ROYALE OP
17JARIGEN LEEFTIJD.

17-jarige prinses moet men wel in de eerste plaats haar onwil zien, om na al het vreeselijke, wat zij sedert de scheiding van haar ouders had doorgemaakt, weer een rol te moeten spelen; het leven had haar in haar schoonste jaren zoo wreed, zoo onbarmhartig aangepakt — vader, moeder en tante onder het gejoel van een verdierlijkt gepeupel onthoofd, haar arme broeder ten doode gekweld — zoodat zij alleen nog de behoefte had, om afgezonderd van de wereld in stilte en gebed haar verder leven door te brengen, en dat zij in ieder geval niet door een huwelijk met haar neef, den Hertog van Angoulême, dat haar te wachten stond, door nieuwe banden met de „valsche” wereld verbonden wilde worden. Als de ontvoering met haar toestemming plaats had, hetgeen haar verdere lotgevallen waarschijnlijk maken, moet dit de gemoedsgesteldheid van de „arme wees”, zooals zij later door haren beschermer eens genoemd werd, geweest zijn. Wie bij deze vlucht de hand in het spel had, en welke persoon in de plaats van de echte prinses kwam, hierover tasten wij geheel in het duister; en van de echte prinses zelf raken wij nu gedurende 12 jaren, tot 1807, het spoor kwijt. In dit jaar verschijnen op het tooneel van de Saksische miniatuur-residentie Hildburghausen, toen een klein plaatsje van 4000 inwoners, twee geheimzinnige personages, een aanzienlijk heer en een aanzienlijke dame, met hun knecht, die tevens als koetsier dienst doet; zij moeten bij de regeering van het duodecimo-vorstendom, die toen geheel identiek was met het hertogelijke hof, in hooge gunst staan; naar pas of andere legitimatiepapieren wordt niet gevraagd. De brieven, die voor den heer bestemd zijn, dragen het adres: Vavel de Versay, dus waarschijnlijk een Fransche émigré, zooals er toen honderden in Duitschland rondzwierven. De twee vreemdelingen bewaren een streng incognito, zij gaan wel samen uit, al was dat ook niet vaak, de dame haast altijd met een grooten dichten sluier om. Na eenige maanden verwisselt men het hotel met een étage in een particulier huis; de eigenares ziet er eerst tegen op om dit geheimzinnige paar bij zich op te nemen; daar laat de Hertogin Charlotte de eigenares bij zich komen — en het huurcontract wordt geteekend. In dit huis woont het paar 3 jaar, tot 1810, dan wordt een klein slot gehuurd, Eishausen, waar beiden op dezelfde onzichtbare wijze blijven voortleven, de „graaf”, waarvoor hij door de menschen wordt aangezien, de „Dunkelgraf”, onder welken naam hij in een zeer uitgebreide literatuur voortleeft, tot 1845, nadat de dame reeds in 1837 overleden was. In al die jaren zijn de twee geheimzinnige personen met niemand in persoonlijke aanraking gekomen, niemand kwam bij hen, en niemand zochten zij op; zij verlieten het huis alleen, als zij hun dagelijksche rijtoer maakten of in den tuin, die door een hooge omheining was ingesloten, gingen wandelen. Het personeel kreeg de dame nooit te zien; het eten werd in de kamer van den graaf gebracht, van waar deze het zelf aan de dame in haar kamer serveerde. Men leefde op een zeer grooten voet, men behoefde niet op geld te zien, uit Frankfort kwamen dure toiletten voor de

dame en allerlei delicatessen, op talrijke tijdschriften en couranten was de graaf geabonneerd, en een groote bibliotheek, rijk aan wetenschappelijke werken, voldeed aan zijn geestelijke behoeften. Dat de „Dunkelgraf” een hoogst ontwikkelde man was, van groote belesenheid en een zeer zeker oordeel, blijkt of bleek uit de drukke correspondentie, die hij met den dominee in Eishausen heeft gehad; gezien en gesproken hadden die twee heeren elkaar nooit, zij verkeerden alleen schriftelijk, al woonden zij in het zelfde plaatsje. Maar de brieven van den graaf moesten, nadat zij door den geestelijke gelezen waren, onmiddellijk aan de vrouwelijke bode, die de correspondentie bezorgde, teruggegeven worden. In 1837 overleed de dame; geen geneeskundige werd aan het sterfbed geroepen; toen de doodkist al gereed stond om weg gedragen te worden, lichtte de graaf zelf nog eens den deksel op, zoodat de weinige aanwezigen haar ten minste nog voor de eerste en laatste maal konden zien. Toen de kerkelijke overheid voor het bewijs van overlijden den naam van de doode vroeg, gaf de graaf op: Sophia Botta aus Westfalen; deze naam, die nergens voorkomt, was natuurlijk gefingeerd. Maar de overheid nam, zeker op een wenk van hooger-

hand, daarmede genoegen, evenals de regeering van Saksen-Meiningen, waaraan Hildburghausen in 1826 overgegaan was, zich tevreden stelde, toen de graaf weigerde zich te legitimeeren en dreigde het land te verlaten, als men in dezen eisch bleef volharden. Moeilijker was het voor den graaf echter na den dood van de dame aan de eischen van de strenge justitie te voldoen die den juisten naam van de dame wilde weten om eventuele erfgenamen door een openbare kennisgeving op te roepen. Maar ook hier slaagde de graaf erin, gesteund door de regeering, zijn wil door te drijven, en de kennisgeving bleef achterwege. Uit dit alles en uit vele andere dingen blijkt duidelijk, dat het hof van Hildburghausen wel wist, met wien men te doen had, en dat de „Geheimisvollen van Eishausen” deze égards aan de hooge protectie te danken hadden

MARIE ANTOINETTE EN HARE KINDEREN IN HET
PARK VAN TRIANON.

Naar de schilderij van A. U. Wertmüller in het Nationaal Museum te Stockholm.

Maar het geheim bleef streng bewaard; slechts een enkeling was misschien ingewijd, zooals de geestelijke van Eishausen, met wien de graaf daarom ook schriftelijke relaties aangeknoopt had, en diens zoon, die later zijn herinneringen aan het merkwaardige paar op papier gebracht heeft en daarin naast verscheidene andere personen, die zich achter de onbekende verborgen zouden kunnen hebben, de dochter van Lodewijk XVI, Marie Thérèse noemt; hij zal het wel geweten hebben, evenals de laatste koningin van Hannover, een prinses van Hildburghausen (1818—1907), die zich in vertrouwelijke kring over de hertogin van Angoulême, die zij goed kende, uitgelaten heeft, dat deze onmogelijk de dochter van Lodewijk XVI kan geweest zijn; wie het dan wel geweest is, volgens de mondelinge overlevering in de hertogelijke familie, is duidelijk. Schriftelijke documenten, die deze hypothese zouden kunnen bevestigen, zijn echter in het hertogelijk archief niet gevonden, men heeft alle voorzorgsmaatregelen genomen, dat het geheim ook werkelijk geheim is gebleven. ¶ Wie was nu de man, die het grootste deel van zijn leven aan deze taak gewijd heeft, wie was de getrouwe ridder van deze vrouw? Tot zijn dood zag de wereld in hem een graaf of baron Vavel de Versay, alhoewel hij zich zelf nooit zoo genoemd heeft; slechts op de voor hem bestemde correspondentie kwam deze naam voor. Toen na zijn dood de ambtenaren van de rechtelijke macht den inventaris opnamen en naar officieele documenten over zijn persoonlijkheid zochten, vond men eindelijk, nadat men reeds alle hoop op een oplossing van het raadsel had opgegeven, in de sedert jaren niet meer gebruikte reiskoets een pas, die voor een zekere Leonardus Cornelis van der Valck op 1 Juni 1799 uitgevaardigd was. Had onze onbekende, die anders in ieder opzicht de grootste moeite gedaan had door alle documenten, die over zijn persoon hadden kunnen inlichten, te verbranden, dit document vergeten — of had hij daarmee het gerecht op een valsch spoor willen lokken? Met andere woorden, had hij zich dezen pas van een ander door welke midelen ook toegeëigend en de rol van dezen waarschijnlijk overleden van der Valck weten door te spelen — of was hij werkelijk deze persoon, van wien men dan te weten is gekomen, dat hij 22 September 1769 in Amsterdam Roomsch gedoopt werd, dat hij gedurende de Fransche revolutie officier in dienst van de Fransche republiek is geweest en later secretaris van het gezantschap van de Bataafsche republiek, tot 1799 dan verdwijnt zijn spoor in Holland. ¶ Het gerechtshof had geen reden om aan de identiteit van den „Dunkelgraf” met van der Valck te twifelen en de Hollandsche familieleden werden opgeroepen om zich voor het gerechtshof te legitimeeren en de nalatenschap in ontvangst te nemen. Een achterneef van C. L. van der Valck verscheen dan ook spoedig in Hildburghausen en de nalatenschap, die niet meer dan 15100 fl. bedroeg, werd hem overhandigd. Merkwaardig is, dat er blijkbaar geen andere kapitalen voorhanden waren, waaruit de overledene rente getrokken had. Men moet dus veronderstellen, dat de „graaf” het kapitaal zelf langzamerhand opgemaakt had — of dat er geldmiddelen uit onbekende bron hem toegevoerd waren, die met zijn dood automatisch ophielden. En hij heeft in die jaren, van 1807—1845, heel wat uitgegeven, men heeft uitgerekend, dat ± 500.000 fl. door zijn handen zijn gegaan, voor dien tijd voor twee, en in de laatste jaren maar een persoon, een heel bedrag. ¶ Vast staat, dat de Hollandsche familieleden hun achterneef in Eishausen in al die jaren nooit hebben gezien, dat zij niets afwisten van de onbekende dame, en dat zij slechts schriftelijk met hem hebben verkeerdt; zijn identiteit met Leonardus Cornelis van der Valck is dus nooit door hen bevestigd geworden. Daarom zijn er ook stemmen opgegaan, die aan deze identiteit niet wilden gelooven en, als of de geschiedenis van deze twee personen nog niet geheimzinnig en romantisch genoeg was, achter den „Dunkelgraf” nog een ander geheim vermoedden. De bekende Duitsche schrijver

DE MECHELSCHE GRAVURE DER PRINSES.

Bechstein heeft dan ook, steunende op familiepapieren van de Bentincks, in zijn vroeger veel gelezen, nu zeer zeldzaam geworden boek, in den Dunkelgraf een lid van deze familie en wel een onechten zoon van den graaf Joh. Albert Bentinck en Lady Georgine Spencer (de latere Hertogin van Devonshire) willen zien, die met van der Valck bevriend moet zijn geweest en na diens dood en met diens toestemming zich zijne papieren heeft toegeëigend en tegenover de Hollandsche familie de rol van van der Valck is blijven spelen. ¶ Maar een roman, zelfs een historische roman, is geen geschiedenis; wat nu in den roman op authentieke bescheiden berust, en wat fictie is, is moeilijk uit te maken. Merkwaardig blijft in ieder geval, dat verschillende voorwerpen, o.a. een medailon met het portret en een haarlok van Marie Antoinette en een valk uit brons, die volgens den roman van Bechstein aan den Dunkelgraf toebehoord hebben, zich nu in het bezit van de familie Bentinck bevinden. Maar misschien heeft de Dunkelgraf deze dingen nooit bezeten, en is dit juist een verzinsel van Bechstein, of die voorwerpen zijn later door toeval bij de Bentincks terecht gekomen. ¶ Of de Dunkelgraf nu toch met Leonardus van der Valck identiek is, daarover zal ons waarschijnlijk nog de correspondentie kunnen inlichten, die hij met zijn Hollandsche bloedverwanten, o.m.

een bankier Laarman te Amsterdam, gevoerd heeft en die nog door familie in den Haag wordt bewaard. Misschien zal dan daaruit ook blijken, waar het geld vandaan is gekomen, waarvan de „graaf” geleefd heeft. ¶ Edoch niet de Dunkelgraf is de voornaamste figuur uit deze geheimzinnige geschiedenis, maar de vrouwelijke persoon; en het heeft wel den schijn, als of de onbekende dame, die door haar beschermer steeds met het grootste ontzag, als een in de maatschappelijke orde ver boven hem staand wezen werd behandeld, werkelijk Marie Thérèse, de dochter van Lodewijk XVI, is geweest. Maeckel voert in zijn boek nog vele andere argumenten voor zijn theorie aan, gedeeltelijk kleinigheden, die echter, in verband gebracht met de vorige reeds genoemde feiten, wel eenig gewicht krijgen. Belangrijk lijkt mij vooral de portrettenkwestie. Maeckel publiceert een portret van de prinses uit den tijd, toen zij in den Temple gevangen gehouden werd, en een ander, dat gedurende haar verblijf te Bazel na haar uitlevering werd vervaardigd; misschien laat zich met behulp van portretten, waarvan er uit beide perioden heel wat moeten bestaan, nog meer bewijzen. Ook uit het handschrift van de prinses vóór en na de uitlevering zou men zeker belangrijke conclusies kunnen trekken; hetzelfde geldt natuurlijk ook voor een vergelijking van het handschrift van den echten Leonardus van der Valck, die secretaris van het gezantschap van de Bataafsche republiek is geweest, en den lateren, misschien onechten van der Valck, die als Vavel de Versay in Eishausen heeft geleefd. ¶ Wie misschien over positieve gegevens beschikt, die nieuw licht in het probleem kunnen brengen, wordt vriendelijk verzocht dit aan den schrijver van het boeiend en helder geschreven boekje¹⁾, den Heer O. V. Maeckel, Frielendorf, Bez.-Kassel, te willen berichten.

M. D. HENKEL.

¹⁾ Das Rätsel von Hildburghausen. Ein hundertjähriges Geheimnis im Lichte der neuesten Forschungen. Hildburghausen, F. W. Gadow & Sohn (preis ingen. M. 4.—, geb. M. 4.80). De plaatsing van de bij dit artikel opgenomen afbeeldingen, die, uitgezonderd het portret van Marie Antoinette en kinderen, aan dit boekje zijn ontleend, geschiedde met toestemming van de uitgever.

DE ZWARTE RIDDER.

EEN vroege zachte Maartdag met ijlen, valen zonneschijn. Tegenover ons huis in de nog kale lage boschjes zitten den heelen morgen al twee katten, een groote zwarte kater en een kleinere, grijze poes. Af en toe zingen ze hun voorjaarsduet: de kater met zijn fel, doordringend „miaaa . . . auw”, het katje, zachter begeleidend: „auw auw auw auw auw”. ¶ Af en toe kijk ik eens

uit. Uren lang zitten de beide dieren tegenover elkaar op dezelfde plaats, zonder dat de minnaar avances maakt. De eenige hofmakerij van den zwarten kater bestaat uit zijn doordringend minnelied „miaaaauw!!” ☼ Soms hoor ik ze zóólang niet, dat ik eens weer uitkijk, maar voortdurend zitten ze op dezelfde plaats, in dezelfde houding, tegenover elkaar, de zwarte loerend, de grijze, op haar *qui vive*, de kleinste beweging van den man angstvallig bespiedend. Dan zingen ze weer eens hun liefdesduet en ik kijk naar ze en vraag mezelf in verwondering af, wát ter wereld er voor de dieren voor bekoring ligt in dit samenzijn, in dezen zang. . . . ☼ Dan — plotseling — schrik ik op. Een groote herdershond, de schrik van de buurt en van alle kleine kinderen, een echte vechtersbaas, komt hun kant uit. Zou hij ze zien? Hij snuffelt langs de struiken — daar — heeft hij de niets vermoedende katten bereikt. . . . ☼ Nu gaat alles bliksemsnel. . . . De kleine grijze kat is weggevlucht en de zwarte. . . . de zwarte Ridder. . . . groote hemel, hij neemt het op tegen den veel grooteren sterkeren vijand. . . ., hij dekt den aftocht van het wijfje. Eén oogenblik aarzelt de groote, wilde hond voor de scherpe klauwen die naar hem slaan, het vreemde, scherpe blazen van den zwarte, die met de ooren plat, den kop ingetrokken, in aanvalshouding den vijand afwacht. Dan grijpt de herder plotseling met den grooten sterken bek den kater in den nek, slingert het veel kleinere dier een paar maal heen en weer om het te verdooven. . . . ☼ Dan, even, laat hij zijn prooi iets lossen om beter toe te bijten en — snel als een bliksemstraal schiet de zwarte Ridder langs een berkestammetje omhoog, twee. . . . vier. . . . acht meter. . . . buiten het bereik van den belager. Gered! De herder vliegt jankend tegen den stam op, te laat, rakker! De kater is in veiligheid. ☼ Den heelen morgen zit het dier boven in het berkje. Allang is zijn vijand verdwenen, maar hij komt niet naar beneden, ook niet, als ik hem roep en tracht te lokken met een bordje melk. Zelfs als tegen den middag de lucht betreft en een sneeuwbus zijn zwarte pels geheel wit maakt, is het verschrikte dier nog niet uit zijn veilige plaats te lokken. ☼ Eindelijk, tegen donker, durft hij, en komt voorzichtig, nog rondloerend, naar beneden. Mijn dappere, zwarte Ridder, die zoo moedig den strijd aanbond tegen een machtigen vijand, kruipt nu, een angstige kleine poes, tegen me aan. Echte moed siddert — na het gevaar.

M. LANGERHUIZEN.

PRINSES MARIE THÉRÈSE CHARLOTTE.

RENATA DI FRANCIA.

Uit het Poolsch van
KAZIMIERZ CHŁĘDOWSKI.

4)

(Vervolg.)

MET een speciale breve, gedateerd 10 November 1533, gaf de paus aan haar, den graaf de Pons, en aan vier personen, die zij naar goeddunken mochten aanwijzen, de vergunning een eigen biechtvader te kiezen, die het recht zou hebben absolutie te verleenen voor „moorden, overspel, kerkroof, gewelddaden op personen uit den geestelijken stand (behalve op bisschoppen) en in het algemeen voor allerlei misdaden, die zij mochten begaan”. De paus duldde dus veel en vergaf nog veel meer, en het jonge paar de Pons behoefde niet zuinig te zijn in het zondigen, daar hun immers alles zou worden kwijtgescholden. De paus wist toen wellicht niet, dat mevrouw de Soubise en haar dochter vrienden van Jan Calvijn waren, of zag de beteekenis van deze vriendschapsbetrekking nog niet in. ☼ Deze gunsten van den paus ruimden natuurlijk alle bezwaren tegen het sluiten van het huwelijk uit den weg en graaf de Pons begaf zich dan ook onmiddellijk naar Ferrara. Bij zijn aankomst vond hij Ferrara in feeststemming tengevolge van het feit dat Renata op 22 November 1533 Alfonso II ter wereld had gebracht, die de laatste hertog van Ferrara

zou worden. Het kind werd ten doop gehouden door den aartsbisschop Ippolito d'Este, die daarbij als vertegenwoordiger van den Franschen koning optrad. ☼ Toen in de eerste dagen van 1534 het huwelijk van de Pons met Anna de Parthenay werd gesloten, vertrok Ercole, die er niet bij aanwezig wilde zijn, voor korten tijd naar Venetië. Het echtpaar de Pons vestigde zich te Ferrara en mevrouw de Soubise, wier schoonzoon min of meer als officieel agent van den Franschen koning optrad, triomfeerde. ☼ Sinds eenigen tijd al had Alfonso toenadering gezocht tot Venetië om met deze republiek een bondgenootschap aan te gaan, en de reis van Ercole naar de stad der dogen zal wel daarmee in verband hebben gestaan. Later ondernam zelfs Renata, in gezelschap van aartsbisschop Ippolito en van Francesco d'Este, een reis naar Venetië, om den machtigen buurstaat voor Ferrara te winnen. De republiek ontving de dochter uit het Fransche vorstenhuis op de schitterendste wijze; de doge, Andrea Geritti, nam bij de begroeting zijn baret af, wat een ongewone onderscheiding beteekende; de raad van tien stond toe, dat een gedeelte der Rialto-brug uit elkaar werd genomen om de galei van den Doge, waarin Renata gezeten was, tot het paleis der d'Este's te laten doorvaren; men danste, schoot uit mortieren, verlichtte de grachten enz.; de Venetiaansche regeering wilde echter maar niet begrijpen, dat het den d'Este's om een bondgenootschap te doen was.

II

Clemens VII overleed bijna gelijktijdig met Alfonso I: de paus op 25 September 1534, de hertog op 28 October van hetzelfde jaar. Ferrara betreurde het verlies van een zijner verstandigste en dapperste heerschers, maar kon zich er terzelfdertijd over verheugen, dat het even tevoren bevrijd werd van zijn meest verwoedenvijand. Kort voor zijn dood mocht Alfonso het nog beleven, dat zijn vriend Farnese als Paul III den pauselijken troon beklom. ☼ Aan Renata vermaakte Alfonso „ten teeken van hartelijke genegenheid” een kostbaar, haar waardig sieraad, dat de uitvoerders van zijn laatsten wil uit zijne nagelaten schatten voor haar moesten uitzoeken. ☼ Al dadelijk na Alfonso's overlijden riep graaf Sacrato, de giudice dei savii, den grooten raad bijeen en proclameerde, bij trompetgeschal, Ercole tot opvolger van zijn vader. Hierop verscheen de nieuwe hertog geheel in het wit gekleed, een mantel om de schouders en een weelderig met juweelen versierd baret op zijn hoofd, op het terras der paleistrappen. Dan besteeg hij zijn paard en reed de geheele stad door, ter rechterzijde vergezeld van zijn oom den aartsbisschop en ter linkerzijde door den Milaneeschen gezant. ☼ Het hertogelijke paard was met een wit kleed gedekt en had een panache van witte veeren op den kop. Nadat de hertog de geheele stad had doorkruist, hield hij voor de kathedraal stil, steeg van het paard en ging de kerk binnen. Daar nam hem de rechter der Savi, de vertegenwoordiger van het volk, den eed van trouw af. Vervolgens keerde de hertog te voet naar het paleis terug, want de bevolking had intusschen, volgens oud gebruik, als aandenken zijn paard ontvoerd en den baldakijn in stukken gescheurd. ☼ Renata had een oogenblik Frankrijk vergeten: gekleed in een schitterend met gedegen goud versierd en met sabelbont bezet kleed met lange omgeslagen mouwen, wachtte zij ontroerd en aangedaan haren terugkeerenden echtgenoot op, omringd door hare schoonste hofdames en honderd der voornaamste Ferrarische vrouwen. Toen Ercole de zaal binnentrad, viel zij hem om den hals en beiden waren zoo aangedaan, dat hun de tranen in de oogen stonden. Deze gevoelens bleken slechts van voorbijgaanden aard te zijn geweest, want, nadat zijn vader met groote praal ter aarde was besteld, besloot Ercole met de Franschen, die zijn leven vergalden, dadelijk af te rekenen, zonder zich te storen aan Frans I, die hem altijd om den tuin had geleid, nooit woord hield en hem door

IN DE ROCKY MOUNTAINS. DE MOUNT EVANS, GEZIEN VAN WINDOW LEDGE SQUAW.

een bende Fransche spionnen deed omringen. Vóór alles was het hem er om te doen mevrouw de Soubise te verwijderen. Ercole beschuldigde haar, dat zij zijn goeden naam met allerlei praatjes aanrandde en naar Frankrijk bericht had, dat hij zijn vrouw slecht behandelde en haar wilde berooven van haar geheele Fransche dienstponeel. Mevrouw de Soubise zou zich bij Frans I tevens er over hebben beklagd, dat Ercole, om haar te hinderen, zelfs het laken, dat zij uit Frankrijk liet komen, met rechten belastte. Ercole liet haar inderdaad inkomende rechten betalen, maar deed dit, toen gebleken was, dat de geraffineerde Française zich op groote schaal met smokkelen bezig hield en groote hoeveelheden goederen, zoogenaamd voor eigen gebruik, uit Frankrijk betrok om ze te verkoopen. Aanvankelijk was mevrouw zoo verontwaardigd over de tegen haar ingebrachte klachten, dat zij besloot om voorloopig Ferrara den rug toe te keeren, maar toen de dag van haar vertrek naderde, veranderde zij van besluit en bleef te Ferrara, temeer, daar Ercole Rome moest bezoeken om van den nieuw gekozen paus Paul III de investituur voor Ferrara te verkrijgen, die hem door Clemens VII, ondanks de door dezen ontvangen geldsommen niet was verleend. ☞ Paul III week echter niet af van de politiek zijner voorgangers: ook hij verlangde geld zonder er maar aan te denken om de investituur te geven. Ercole, het marchandeeren met den paus moede, verliet onverwachts Rome en reisde naar Napels om Karel V te spreken, die daar juist was aangekomen. De keizer ontving den hertog bijzonder hoffelijk, want ook hij kon geld gebruiken en verleende hem, na korte besprekingen, de investituur op alle landen waarover de hertog regeerde. De hertog betaalde daarvoor een hoogen prijs en zoo kwam het geld uit de nalatenschap van zijn vader dezen keer in de schatkist van den keizer terecht en niet in die van den paus. François Rabelais, een Franschman, die toen aan het hof van kardinaal du Bellay te Rome vertoefde, schreef naar Parijs „dat de hertog

nu wel spoedig de daalders kwijt zal zijn, welke zijn vader zaliger hem had nagelaten, want de paus en de keizer zullen hem naar hun goeddunken plukken” — „le Pape et l'Empereur le plumeront a leur vouloir”. Ercole koos thans de zijde van den keizer, steunde diens politiek en brak met Frankrijk. ☞ Terwijl de hertog aldus van politieke richting veranderde, leidde mevrouw de Soubise op eigen hand de politiek van Ferrara. Om den ongunstigen indruk, dien Ercole's reis naar Napels te Frankrijk moest maken, te verzwakken, besloot zij Renata naar Lyon, de tijdelijke verblijfplaats van Frans I, te laten gaan. Toen Ercole het bericht van deze intrige ontving, reisde hij onmiddellijk naar Ferrara terug om de Soubise's plannen te verijdelen. Hij zette dit door ondanks de brieven van Frans I, waarin deze Renata uitnoodigde naar Lyon te gaan en waarop hij kort en bondig antwoordde, „dat volgens Italiaansche zeden een moeder op haar kinderen behoort te passen en niet in reizen vermaak te zoeken, temeer niet, daar de vermoeiende reis naar Frankrijk over bergen en door onrustige landen, Renata's zwakke gestel zou kunnen ondermijnen”. Mevrouw de Soubise dwong hij, trots Renata's verzet, onmiddellijk te vertrekken, en de Fransche intrigante verliet reeds den drieëntwintigsten Maart 1536 het land der kikvorschen en muggen. Zij werd rijk beloond door de hertogin, die haar o.a. een geriefelijken draagstoel schonk en drieduizendvijfhonderd lire in contanten. ☞ Renata, diep gegriefd door deze gedwongen scheiding van mevrouw de Soubise, koesterde diensengevolge een wrok jegens haren echtgenoot. Na het vertrek van haar gezellin sloot zij zich geruimen tijd in hare vertrekken op, weigerde bezoeken te ontvangen en dulde slechts het gezelschap van hare Fransche dames.

(Wordt vervolgd)